

Urmagere i Aakirkeby fra 1750-erne til vore dage.
=====

I kryds og tværs opgaver er løsningen for ordet bornholmer kort og godt UR. Og der har rigtignok også siden 1750 og op til slutningen af 1800-tallet været en stor produktion af standure især i Rønne. Men ikke kun her. Også enkelte urmagere har slået sig ned andre steder på øen. Således nogle stykker i Aakirkeby.

Der var Peder Ipsen, der vel nok for at skelne ham fra andre Peder Ipsener blev benævnt Peder Ipsen Kiempe. Han var nemlig født på Kjæmpegård i Vestermarie i 1727. Han arbejdede og boede en del år til leje antagelig hos broderen Hans Ipsen, der var avlsbruger og vicebyfoged og som boede der hvor nu Eskildsgade nr.12-14 ligger. Fra tid til anden ejede han også forskellige huse i byen og byvängen. Han var selvlærd, og hans ur no. 60 er i dag at finde på Bornholms museum. Han var ugift, og ved hans død i 1796 arvedes han af sine broderbørn.

En af dem var Jeppe Hansen (f. 1747 - d. 1810), der i 1787 ses betegnet som urmager, hvilket han sikkert har lært hos farbroderen. Jeppe Hansen var gift og havde jorder og hus i Aakirkeby, samt han ejede en del af Bækkegård i Aaker. Udover urmageriet virkede han også som procurator, idet han blev privat eksamineret jurist i 1767. Desuden var han en årrække skoleholder i Aakirkeby.

Urmager Christopher Larsen (f. 1786 - d. 1871) boede i ejendommen, der lå på hjørnet af nuværende Kirkegade - Jernbanegade. Den ejedes af hans far Lars Ipsen. Han købte huset i 1813 og tog borgerskab som urmager i Aakirkeby i 1814. I 1831 købte han istedet ejendom i Nyby, det nuværende Nybyvej 56, som ved senere om og tilbygninger er blevet villaen Bakkehuset.. Han blev fra 1831 også betegnet lieutenant og senere captejn ved borgervæbningen

Esper Jørgensen Sonne (f. 1803 - d. 1873), blev gift i 1826 og fik 9 børn. Han boede til leje i det hus, der lå på Torvet, og som senere blev flyttet tilbage mod syd, hvor nu Torvet 4 ligger. Indtil han i 1841 købte hus, hvor nuværende Stengade 3 er. På den tid betegnes han som lieutenant og fra 1844 som borgercaptejn. I 1829 tog han borgerskab som urmager i Aakirkeby. I tiden omkring 1835 havde han sin halvbroder Johan Wilhelm Hartvig som lærling. Hans søn Edvard Sonne var i 1850 i lære hos urmager Jeppe Findanus Petersen i Rønne, og da denne i 1851 blev medlem af Folketinget, fortsatte Edvard med at arbejde dels hos urmager Jens Larsen Jespersen og dels hos urmager Jens Mortensen også i Rønne til 1857.

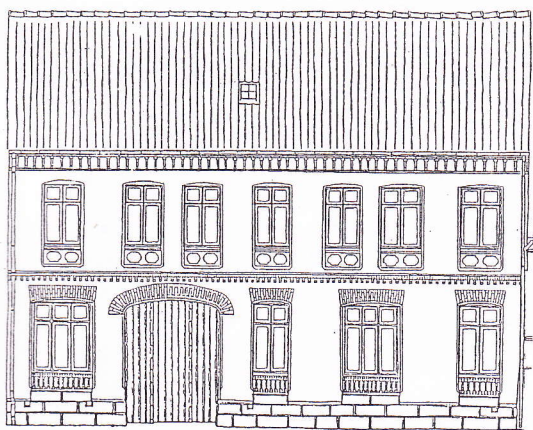
Jørgen Hartvig Hammer (f. 1810 - d. 1894), blev ved giftermål i 1830 med enken efter Hans Diderich Schou ejer af gården, der lå på nuværende hjørne af Østergade-Eskildsgade, der hvor idag Kjeld Carlsen urmagerforretning ligger, i den af værtshusholder Lau i 1876 opførte bygning. Hammer betegnes allerede fra sine unge dage som urmager, men benævnes også senere som avlsbruger og købmand.

Hans Jensen Holst (f. 1841 - d. 1910), var ugift og kom i lære hos Jens Peter Ipsen i Rønne, og som svend var han i Sverige, men kom i 1867 tilbage og bekendtgjorde i Bornholms Avis, at han nedsatte sig som urmager i Aakirkeby. I 1878 flyttede han til Svaneke. Han var tilknyttet Evangelisk luthersk missionsforening, der også blev hans hovedarving. Værktøj og maskiner arvede Urmagerskolen.

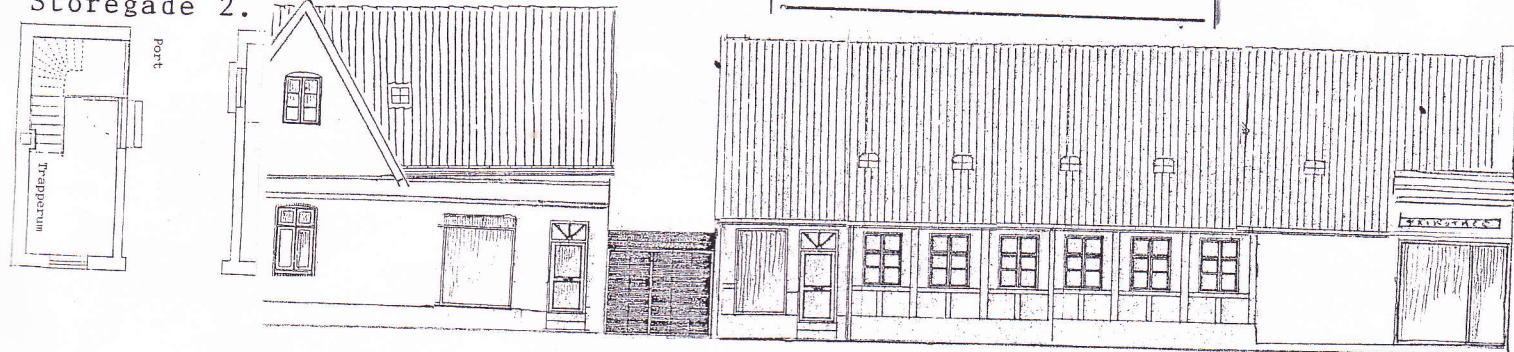
Rasmus Nicolay Kaas var født på Brandsgård i Aaker den 20 april 1821, og han boede her indtil 1847, hvor han efter sit giftermål flyttede til Neksø og fik borgerskab som urmager. I 1857 flyttede han til Aakirkeby, idet han blev bestyrer på det oprettede brændevinsbrænderi. Her virkede han indtil 1883, hvor han have forladt byen.

Christian Mathias Jensen

Storegade 2 og Jernbanegade 2

Storegade 2.

Chr. M. Jensen.

Urmager & Guldsmid.

Uhre, Kæder, Barometre

Termometre m. m.

Briller, Pincenez og Smykker.

*Sølv og Sølvplet i Skeer, Gaffer
og store Genstande.*

Jernbanegade 2, Åakirkeby.

Leverandør til Varelotteriet.

Jernbanegade 2

Christian Mathias Jensen var født i 1875. Han var uddannet som urmager, og i 1900 etablerede han sig som selvstændig urmager og guldsmid med forretning og værksted i jendommen Storegade 2. Forretningen lå i stueetagens vestende i det lille lokale med indgang fra porten. Han havde også den trefags lejlighed ovenover på første sal.

Af gamle protokoller kan vi se, at han lige fra starten har været "Leverandør til Varelotteriet" Hvilket ville sige, at man her kunne indløse sine præmiecheck med varer af dansk oprindelse..Således har han allerede i 1903 udleveret et Barometer og senere gennem årene mange sølvgafler, sølvskeer samt termometre.

I 1914 flyttede han til Jernbanegade 2, da bygningen på hjørnet af Kirkegade-Jernbanegade blev delt i to lejemål. Den sydlige ende til manufakturhandler Carl Lind og de fire nordligste fag til urmager Chr.M. Jensen. Herfra drev han så sin forretning og fik sin bolig. Her fik han også mulighed for udstillingsvindue. Og jeg husker, at vi børn var glade for, at han i vinduet havde en stor ur-skive, hvor vi nemt kunne følge med tiden, hvor vi skulle komme hjem, når vi legede i gaden.

Da Mathea Ipsen i 1934 overtog ejendommen lukkede urmagerbutikken.

Marcus Mathias Henriksen blev født 13 april 1864 på Dammegård i Aaker, som søn af Jørgen Marius Witte Henriksen og hustru Petrea Christine Dam (datter af Markus Ludvig Dam, Torvet) Han var i lære hos Joh. Nic. Espersen i Rønne fra 1877. Senere videreuddannede han sig i København. Og vendte i 1889 tilbage og tog borgerskab som urmager i Aakirkeby fra den af Jørgen Hartvig Hammer ejede og på hjørnet af Østergade-Eskildsgade beliggende ejendom. I 1894 efter Hammers død overtog han ejendommen, og samtidig supplerede han sit borgerskab til også at omfatte instrumentmager.

27 april 1900 blev han gift med Eleonora Roberta Kristine Hansen, der kom fra Rønne. Hun blev en god hjælp for forretningen gennem de kommende 59 år. For sammen med forskellige unge piger og sønner Svend forestod hun som en venlig lidt stram og myndig dame ledelsen af butikkens drift. Man solgte jo udover ure, guld og sølvsmedevarer også musikinstrumenter,

Orgelspil kunne man få undervisning i for 25 øre i timen nede hos pensioneret lærer "Onkel Nielsen" i huset ved Præstedammen. Medens undervisning i klaverspil hos frk. Jensen i Jernbanegade eller frk. Andersen på Vesterbro kostede 1,- kr i timen, i 1922

Urmager M.M.Henriksen havde ofte svend eller lærlinge til hjælp på værkstedet, således var der allerede i 1901 ansat 2 lærlinge, og senere blev hans søn Svend Edvard Frederik Henriksen også uddannet til urmager.

Fra starten lå forretningen med indgang og udstillingsvinduer ud mod Østergade. Men midt i 30-erne blev ombygget, og den blev flyttet ud på gavlen mod Eskildsgade, hvor den stadig ligger.

I slutningen af 30-erne fik Henriksen fremstillet en serie tretorn sølvskeer og gafler med motiv på skaft af Aakirke og byvåben ment til brug som dåbs, konfirmations eller bryllupsgaver.

Lommeure, Armbaandsure, Vækkeure.
Stueure. Musikinstrumenter.

Stort Udvalg. Billige Priser.

M. HENRIKSEN

Aakirkeby. Telf. 102

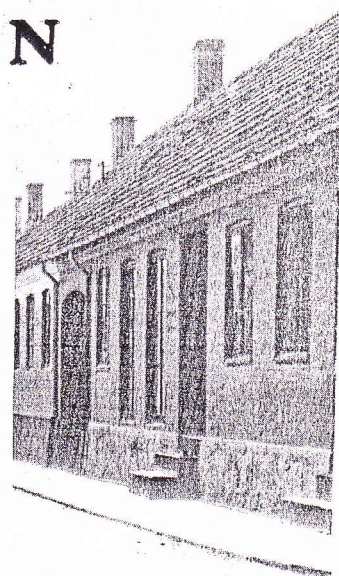
Orgler udsælges

pr. Kontant 15 pCt. Rabat.

Forlang Tilbud
paa Pianoer.

M. Henriksen

Telf. Aakirkeby 102.

Henriksens søn Svend Edvard Frederik Henriksen født 5.12.1907 blev uddannet som urmager af faderen, og efter dennes død i 1944 fortsatte han sammen med moderen Eleonora Henriksen driften af forretningen.

Efter hendes død i 1959 overtog Svend Henriksen, sammen med sin broder Aage ejendommen. Og Svend kørte virksomheden videre godt hjulpet af sin urmagersvend Erik Hjort Jensen.

Svend Henriksen var ungkarl og boede hjemme hos forældrene, så måske derfor virkede han lidt søregen. Han havde tidligt bil, som han pudse og plejede, så man kunne spejle sig i den, når man gik forbi den åbne garageport ud mod Eskildsgade. Han tog den kun ud af garagen til en søndagstur, om det ikke regnede eller støvede for meget, og ikke længere væk end han kunne komme hjem til garagen om vejret ændrede sig. Så lød folkeviddet.

I 1964 forelskede han sig pludselig vildt og inderligt, og sammen med hende forlod han byen, og svenden Erik Hjort Jensen overtog ejendommen med forretning og værksted.

Hjort Jensen fik en lærling Kjeld Carlsen, som blev udlært fra 1965.- 1970. Han begyndte nu lidt for sig selv ved at låne mesters værktøj og maskiner. Og i 1972 overtog han det hele efter Hjort Jensen, idet han sammen med sin søster Lissy dannede firmaet K-L (Keld og Lissy), der i 1997 holdt 25 års jubilæum.

Osvald Brøndum

Storegade 1

Osvald Brøndum var søn af Claudine Brøndum i Nygade, som ung var han blevet lettere handicappet af børnelammelse og uddannet som urmager. Da han i 1933 var blevet gift, åbnede han en urmager, og guld og sølvmedeforretning i Storegade 1, (den vestre ende af isenkrammer Kofoeds ejendom) Familien boede i en lejlighed over butikken, I 1942 lukkede han forretningen, idet han blev ansat som repræsentant for keramikfabrikken SØHOLM i Rønne.

- mange nye og moderne ting

Se vinduerne, se indenfor i butikken i »Blomsterbyen«s **gode Hjørne**. Så vil De indrømme, at her er netop, hvad man har ønsket sig længe ...

- - - og gælder det **briller**, ja, så er det også hos

Festgaver.

og Smykker.
Sølv, Sølvplet, Bronze.

Sv. Henriksen,

Urmager og Guldsmed.
Tlf. Aakirkeby 102.

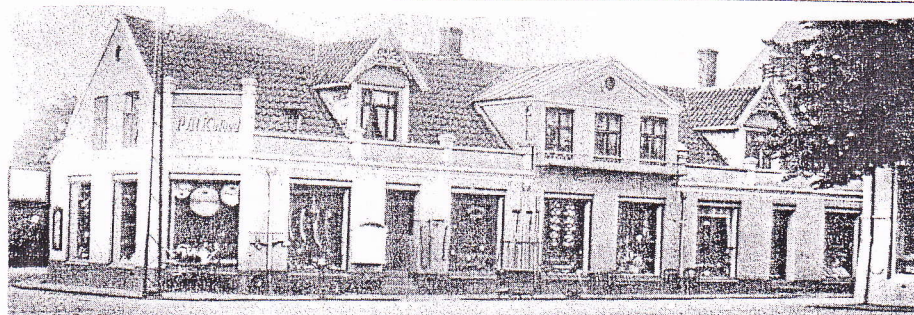
K. L. URE
GULD SØLV

v/ K. Carlsen og L. Jensen OPTIK
3720 Aakirkeby . Tlf. 97 41 02

CERTINA

*hvor selv den mindste skrue
er schweizer-præcision!*

ERIK HJORT JENSEN
URE GULD SØLV
AAKIRKEBY · TLF. 102

Einer Mogens Pedersen

Jernbanegade 3

Østergade 14

I 1945 etablerede urmager Einar Mogens Pedersen sig med en urmagerforretning i Jernbanegade 3, den sydligste af bødtermester Svendens to udlejningsbutikker. Han tegnede sig ved starten af skolebladet Eleven i januar 1946 som annoncør, men måtte allerede i september nummeret ændre annoncens tekst, da han havde erhvervet ejendommen Østergade 14, og her fået indrettet butik, værksted og beboelse.

Han beskæftigede sig især med salg og reparation af ure. Endvidere havde han et godt samarbejde med sportsklubberne, hvortil han leverede præmiemedaljer og bægre med indskriptioner. Da mit konfirmationsur efter mange års slid gik istå, så indleverede jeg til ham for reparation. Det kan jeg saktens klare sagde han, skilte det ad, satte det i en rensemaskine, samlede det, og det fulgte mig videre i livet. Når man handlede hos ham sagde han hele tiden tak - tak - tak - taktak, så man næsten troede, det var et urværk der talte.

I 1988 ophørte forretningen.

E. PEDERSEN

Urmager

Jernbanegade 3

Nu bor Urmageren Østergade 14

E. Pedersen,

tidl. Jernbanegade 3

Hans Eivind Gaalaas Hansen

Nybyvej 34

Klokkemågarini som han blev kaldt, er vældig godt beskrevet af hans søn Paul Otto i Jul på Bornholm årgang 2004.

Eivind Gaalaas Hansen var født 21.8.1903 som søn af møllebygger Otto Hansen Nyby. Han var i begyndelsen af 1920-erne elev hos mekaniker Marcus Chr. Larsen i Rønne, og her lærte han blandt andet at lave ure. Marcus Larsen havde jo i 1907 lært urmagerfaget hos Hans Peter Dam, som synes at være den der holdt længst ud af de oprindelige bornholmske urmagere. H.P. Dam var født i 1836 på Hullegård i Åker (søn af Christian Dam og Karen Jespersen) død 1911

Efter endt læretid hjalp han i nogle år faderen med møllebyggeri, Men i 1938 etablerede han sig med eget værksted fra Nybyvej 34. Herfra vil jeg aldrig glemme, da jeg som murerlærling i 1948 skulle være med til at ombygge hans værkstedsbygning. Det gamle skulle blive stående, og vi bygge udenom og ovenover. Intet af hans påbegyndte urværk og finurlige instrumenter måtte flyttes, for kun sagernes beliggenhed gjorde, at han vidste hvor de hørte til, og i hvilket urværk, med hvilken historie. At han kunne finde ud af det, beundringsværdigt og interessant at høre på. Men vi blev færdige, med godt resultat.

Da jeg i 1953 stod for arrangementet af en stor håndværkerudstilling i Snellemark i Rønne, i forbindelse med årets Rundskue, over Emnet; " Præsentation af gamle bornholmske Håndværksfag ". så takkede han mig for tiden under byggeriet ved i 2 dage at flytte sit

værksted med indretning og sager ud i en af værkstedsboderne, for derfra at demonstrere og fortælle om fabrikation og fremstilling af gammeldags bornholmerure for publikum.

I 1937 fremstillede han for håndværkerforeningen det repræsentative ur over indgangen til den gamle Tekniske Skole på Nybyvej.

Og i 1970-erne ændrede han uret fra 1868, der sidder i Rådhusets gavl på Torvet, således at det viser tiden i to retninger, en ud mod Torvet og en ind mod væveløftet.

Han blev også, trods Nationalmuseets bekymringer, betroet, at reparere uret i Våbenhusets gavl, der havde været isat siden kirke-restaureringen i 1874, hvor det erstattede det af I. Hansen (formentlig fornævnte Jeppe Hansen 1747 - 1810) i 1789 udførte slagur, hvoraf stadig urskiven eksisterer.

Eivind Gaalaas Hansen døde 25.12.1988.

Tillad mig at henlede Opmærksomheden paa min Fabrikation af Bornholmer-Ure -- fremstillet i alle Modeller, efter Ønske. Urene er

rent bornholmsk Arbejde,

idet jeg selv støber alle Hjul og Klokkeskaale og færdigarbejder disse paa eget Værksted og med Maskiner, der ogsaa tildels er eget Arbejde.

Indhent nærmere Oplysninger og Tilbud.

EIVIND HANSEN

Mekaniker

NB. Elev af afd. Mekaniker M. Chr. Larsen, Rønne.

1883
Tirsdagen den 25. December.

Gave til Aa Kirke

Aakirkeby og Aaker Sogns Beboere have i den senere Tid kunnet glæde sig ved, at Aa Kirke atter er bleven forsynet med et Ur. Det er Hr. Smed Chr. Nielsen paa 12te Selvejergaards Grund i Aaker, der har skjænket denne værdifulde Gave til Kirken.

Det er det samme Ur, der tidligere indtil Kirken blev ombygget, var anbragt i Kirken, og det vakte vistnok en Del Uvilje, at man den Gang var saa ligegyldig med Hensyn til det gamle Ur, der var anset for at være et særdeles godt Arbejde, at man tillod det at blive splittet saa at sige til alle Verdenshjørner, idet det solgtes i 4 Dele (en fik Uret, en anden Skaaalen og Lodderne blev solgte hver for sig).

Hr. Nielsen har maattet anvende ikke ganske lidt for at faa det samlet og i Stand sat, og det fortjener særdeles Paaskjønneelse, at denne Mand, der vel sidder i taalelig gode Kaar, men dog har mindre tilovers end mange andre, i nærværende Tilfælde har kunnet handle saa aldeles uden nogen Bagtanke om Pengefortjeneste.

I Aakirkeby har man altid kunnet følge med tiden. Der var jo Uret på Kirken . Uret på Rådhuset - Uret på Teknisk Skole og så var der Uret i vinduet hos Urmager Henriksen (idag Carlsen)

Tidligere var der også Uret på Jernbanestationen.

Og så var der Skæreriets dampfløjte, der klokken 12 kaldte til middagshvil, og igen klokken 16 markerede arbejdstids ophør

Kirkeklokkerne ringede solen op klokken 8 og ned ved solnedgang (idag ændret af arbejdstilsynet til fast klokken 16) Man må jo følge med tiden,

Det nye ur på Superbrugsen er da også kun med tidsangivelse ved tal, der skifter hver sekund elektronisk, uden skive eller visere

Og soluret i min have har jeg selv fremstillet -- miljøvenligt. og meget lidt energikrævende.